

Bir Bakışta Eğitim 2019'a Göre Türkiye'de Eğitimin Durumu

Özgenur Korlu

31 Ekim 2019

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD), her yıl yayımladığı *Bir Bakışta Eğitim* (*Education at a Glance*) raporu, farklı ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırmalı bir çerçeveden analiz edebilmeyi sağlayan önemli bir kaynaktır. Rapor, eğitime erişim, eğitime ayrılan kaynaklar, öğretmenler gibi çeşitli konularda göstergeler sunuyor ve başta aralarında Türkiye'nin de bulunduğu OECD ülkeleri olmak üzere bu göstergelere ilişkin farklı ülkelerin aynı dönemde elde edilen verilerini içeriyor.

Türkiye'ye ilişkin, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-19* gibi kaynaklarda daha güncel veri bulunsa da, başka ülkelerle karşılaştırma yapabilmek için bütün ülkelere ait verilerin aynı döneme ait olması gerekiyor. Bu açıdan *Bir Bakışta Eğitim 2019*, farklı ülkeleri karşılaştırabilecek en güncel veriyi içeriyor.

Türkiye'de eğitim politikalarının son 10 yılına bakıldığında okullulaşma oranlarının artmasından, eğitime ayrılan kaynakların artırılmasına kadar pek çok alanda gelişme görülüyor. Diğer yandan, Türkiye'nin kendi içinde gösterdiği gelişmeleri başka ülkelerle karşılaştırmadan yapılacak değerlendirmeler eksik kalacaktır. Farklı ülkelerle yapılacak karşılaştırmalar, iyi örneklerin incelenmesinin yolunu açarak Türkiye'deki eğitim politikalarının geliştirmesine de katkı sunabilir. Bu bilgi notu, *Bir Bakışta Eğitim 2019* raporunda A-12 kademesinde¹ Türkiye'ye ilişkin verileri inceliyor. Bu verileri *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-19* ve TALIS 2018 (*Teaching and Learning International Survey*, Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi) verileri ile destekleyerek, Türkiye'de okul öncesinden ortaöğretim kademesine kadar eğitimdeki durumun özetini sunuyor. Bilgi notu sırasıyla eğitime erişim, eğitime ayrılan kaynaklar ve öğretmenler başlıklarından oluşuyor.

---

¹ A-12 kademesi okul öncesinden 12. sınıfa kadar olan eğitim dönemini kapsıyor. Bu bilgi notunda, *Bir Bakışta Eğitim 2019*'da yükseköğretime ilişkin yer alan verilere yer verilmiyor.

Eğitime Erişim

Türkiye’de 2012 yılından beri 12 yıllık zorunlu eğitim uygulanıyor. Buna karşın, ne 8 yıllık eğitimin 1997’den beri zorunlu olduğu ilkokul ve ortaokul kademelerinde, ne de 2012 yılında zorunlu eğitimin 12 yıla çıkmasıyla bu kapsama alınan ortaöğretimde net okullulaşma oranları %100’e ulaşamadı. Okul öncesi eğitimin zorunlu ve ücretsiz olmaması, bu kademedede bütün çocukların eğitime erişememesinin en önemli sebebidir. Bu bölümde, eğitime erişimle ilgili olarak *Bir Bakışta Eğitim 2019*’da yer alan okullulaşma verilerine yakından bakılıyor. Türkiye’nin durumuna ilişkin inceleme farklı kaynaklardan verilerle destekleniyor.

Zorunlu Eğitimde Okullulaşma

“Zorunlu eğitimde net okullulaşma oranının %100 olması” hedefi *MEB 2015-2019 Stratejik Planı*’nda yer almasına karşın, 2018 yılı itibarıyla bu hedefte başarıya ulaşılamadı;² 2018-19 verilerine göre zorunlu eğitimde net okullulaşma oranı %89,95’tir.³

Bir Bakışta Eğitim 2019’da Türkiye’de okul çağındaki nüfusun %90’ının okulda olduğu yaş aralığının 6-15 yaş olduğu görülüyor.⁴ Bu durumda, Türkiye’de zorunlu eğitim 12 yıl olmasına karşın, çocukların %90’ı yalnızca 10 yıl okula devam ediyor. 10 yıldan sonra okula devam etme oranı %90’ın altına iniyor; 15 yaş sonrasında eğitime erişim azalıyor. Aynı veri için OECD ortalaması ise 14 yıldır. OECD ülkelerinde okul çağındaki öğrencilerin en az %90’ı, 4-17 yaş arasında eğitime devam ediyor.

15 yaş sonrasındaki durumu daha iyi anlayabilmek için yaşa göre net okullulaşma verisine bakılabilir. Bu veri, kademe sınırlaması olmaksızın belirtilen yaştaki çocukların ne kadarının eğitimde olduğunu gösteriyor. MEB, 2018’den beri Millî Eğitim İstatistikleri kapsamında doğum yılına göre net okullulaşma verisi yayımlıyor. Tablo 1’de yer alan bu veriye göre, Türkiye’de net okullulaşma oranı 2018 ve 2019’da 6 yaştan itibaren %90’ın üzerine çıkıyor ve okullulaşma oranları 15 yaşa kadar %90 ve üzerinde seyrediyor. *Bir Bakışta Eğitim 2019* verisi 2017 yılına ait olmakla birlikte Türkiye’de 2017-18 ve 2018-19’da da 15 yaş sonrası net okullulaşmanın %90’ın

---

² MEB, 2019a.

³ A.g.e.

⁴ 2017 yılı verilerine göre.

altında olduğu görülüyor. 2019 yılı verilerine göre, Türkiye’de örgün eğitim çağında olan 6-17 yaş grubundaki 743.932 çocuk⁵ eğitim dışındadır.

Tablo 1, doğum yıllarına göre okullulaşma verisinin 2017-18’den 2018-19’a nasıl değiştirdiğini gösteriyor. Buna göre, 2002 doğumluların net okullulaşma oranı 2018’de %90,9’ken, 2019’da %86,3’e geriliyor. Bu, 2002 doğumlu çocuklar arasından 2018’de eğitimde olan her 100 çocuktan yaklaşık 5’inin 2019’da eğitimin dışına çıktığını gösteriyor. 2001 doğumlular içinde yaşa göre okullulaşma oranı 2017-18’den 2018-19’a yüzde 5,3 puan azalıyor.

Tablo 1’de yer alan veriler, eğitimden erken ayrılma ihtimalinin en fazla olduğu yaş grubu olarak 15-17 yaşı gösteriyor. Bu durum, çalışan çocuklarla ilgili olabilir. İş Kanunu’na göre, 15 yaşını doldurmamış çocukların⁶ çalıştırılması yasaktır.⁷ Diğer yandan aynı kanunda “zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış ve örgün eğitime devam etmeyen çocukların” çalışma saatleri tanımlanıyor.⁸ Kanunda, zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış çocukların çalışabilmesi için örgün ortaöğretime devam etme şartının olmaması, 15 yaşından sonra net okullulaşma oranının azalması ile ilişkili olabilir. Türkiye’de açıköğretim liselerine⁹ kayıta yaş sınırlaması yok, ortaokulu bitiren herkes açıköğretim liselerine kayıt yaptırabiliyor. 2018-19 verilerine göre 18 yaşın altında¹⁰ ortaöğretimdeki açıköğretim kurumlarına kayıtlı, yani örgün eğitim dışına çıkmış, 254.644 öğrenci bulunuyor.¹¹ Bu veri kadar, bu öğrencilerin ne kadarının açıköğretime tamamlayıp lise diploması aldığının bilinmesi de önemlidir. Bunun bilinmesi ile, açıköğretim liselerindeki 18 yaş altı öğrencilerin ne kadarının açıköğretimden ayrılarak eğitimin dışına çıktığı tespit edilebilir. MEB’in hedefleri arasında açıköğretim liselerindeki örgün eğitim çağındaki öğrenci sayısını azaltmak bulursa da, bu öğrencilerin neden açıköğretim liselerine kayıtlı olduğuna yönelik kamuoyuyla paylaşılan bir çalışma bulunmuyor. Diğer yandan ortaöğretimde iki kez sınıf tekrarı yapan

---

⁵ MEB 2019b ve TÜİK 2018 çağ nüfusu verileri kullanılarak ERG tarafından hesaplanmıştır.

⁶ Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’e göre 15 yaşını tamamlamış, 18 yaşını tamamlamamış kişi, genç işçi olarak tanımlanıyor ve genç işçilerin hangi koşullarda çalıştırılabilecekleri bu yönetmelikle düzenleniyor.

⁷ İş Kanunu, 2003 10 Haziran, s. 8446.

⁸ A.g.e. s. 8447.

⁹ Türkiye’de 3 farklı açık öğretim lisesi bulunuyor: Açıköğretim lisesi, açıköğretim imam hatip lisesi, mesleki açıköğretim lisesi.

¹⁰ Türkiye’de ortaöğretim için yaş aralığı 14-17 olsada, açıköğretim liselerinde 2005 doğumlu (13 yaşında) 168 öğrenci bulunuyor.

¹¹ MEB tarafından Mayıs 2019’da ERG ile paylaşılan veri.

öğrenciler, açıköğretim kurumlarına yönlendiriliyorlar. 2018 verilerine göre ortaöğretimde en fazla sınıf tekrarı 9. sınıfta (%10,4) yapılıyor.¹²

TABLO 1: DOĞUM YILLARINA GÖRE NET OKULLULAŞMA ORANLARI (%)

Doğum Yılı	2017-18		2018-19	
	Yaş	Net okullulaşma oranı	Yaş	Net okullulaşma oranı
2015	2	-	3	12,4
2014	3	12,4	4	38,1
2013	4	38,1	5	75,2
2012	5	75,1	6	95,9
2011	6	96,0	7	99,1
2010	7	99,1	8	99,1
2009	8	99,1	9	99,1
2008	9	99,1	10	98,9
2007	10	98,9	11	98,6
2006	11	98,7	12	98,6
2005	12	98,6	13	98,4
2004	13	98,3	14	95,4
2003	14	95,1	15	91,4
2002	15	90,9	16	86,3
2001	16	85,7	17	80,3
2000	17	79,9	18	-

Kaynak: 2018 yılı verileri MEB 2018a'dan, 2019 yılı verileri MEB 2019b'den alınmıştır.

Bir Bakışta Eğitim 2019'da eğitime erişimin yanı sıra, öğrencilerin mezuniyetlerine ilişkin veriler de yer alıyor. 2017 verilerine göre, Türkiye'de ilk defa bir ortaöğretim kurumundan mezun olanların %50'si mesleki ve teknik ortaöğretimden mezun olmuşken, bu oran OECD ülkelerinde ortalama %40'tır. Mezuniyet verisine cinsiyetlere göre bakıldığında, Türkiye'de genel ortaöğretimden mezun olanların %52'si, mesleki ve teknik ortaöğretimden mezun olanların ise

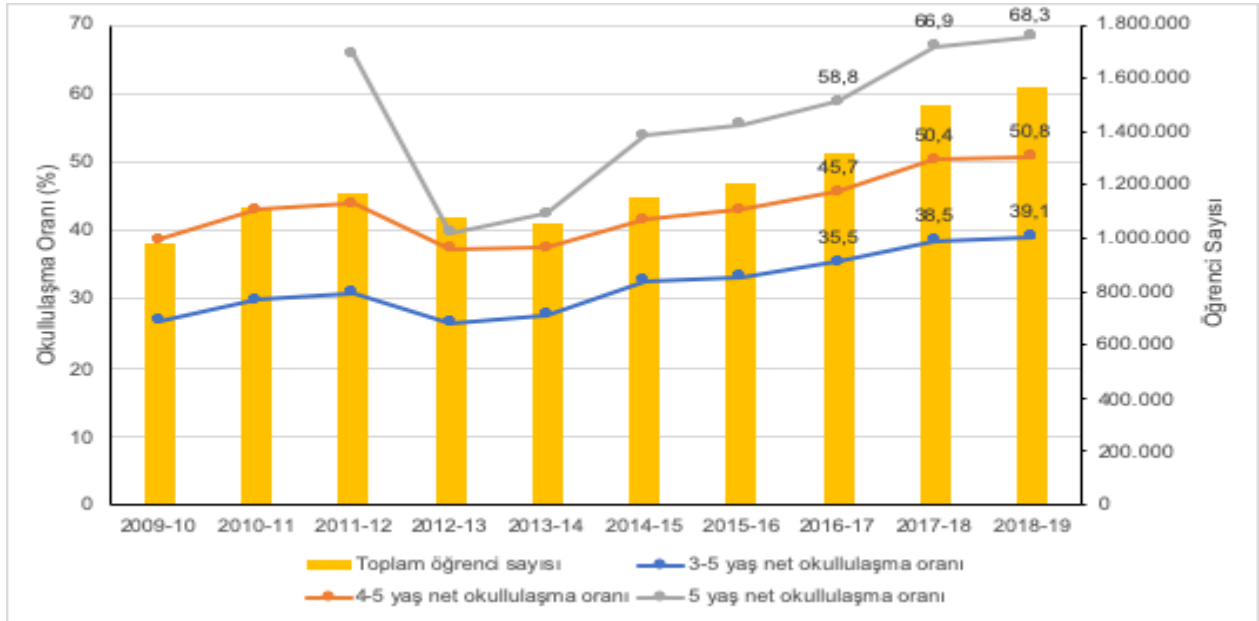
¹² MEB, 2019a.

%50'si kadındır.¹³ OECD ortalamasında ise genel programlardan mezun olanların %55'i, mesleki ve teknik eğitim programlarından mezun olanların ise %46'sı kadındır.¹⁴

Okul Öncesi Eğitime Erişim

2019 yılı itibarıyla zorunlu eğitim kapsamında olmayan¹⁵ okul öncesi eğitimin okullulaşma oranlarında 2012-13 yılından itibaren önemli bir artış görüldü. Grafik 1'de son 10 yılda okul öncesi eğitimde net okullulaşma oranının ve öğrenci sayılarının değişimi görülüyor. 2011-12'de net okullulaşma oranlarındaki önemli azalmanın ardından, 2017-18 itibarıyla okul öncesi eğitimde 5 yaş net okullulaşma oranının 2011-12'deki seviyesinin üzerine çıktığı görülüyor.¹⁶ Diğer yandan, 2018-19'da geçtiğimiz yıla göre tüm yaş gruplarında net okullulaşmadaki artışın daha sınırlı olduğu görülüyor. 5 yaşta 2017-18'de net okullulaşma oranı 8,1 yüzde puan artarken, 2018-19'da 1,4 yüzde puan artarak %68,3 oldu.

GRAFİK 1: OKUL ÖNCESİ OKULLULAŞMA VE TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI

Kaynak: 2018-19 verileri MEB 2019b'den, diğer yıllara ait veriler ise ERG 2018'den alınmıştır.

¹³ 2017 verisi.

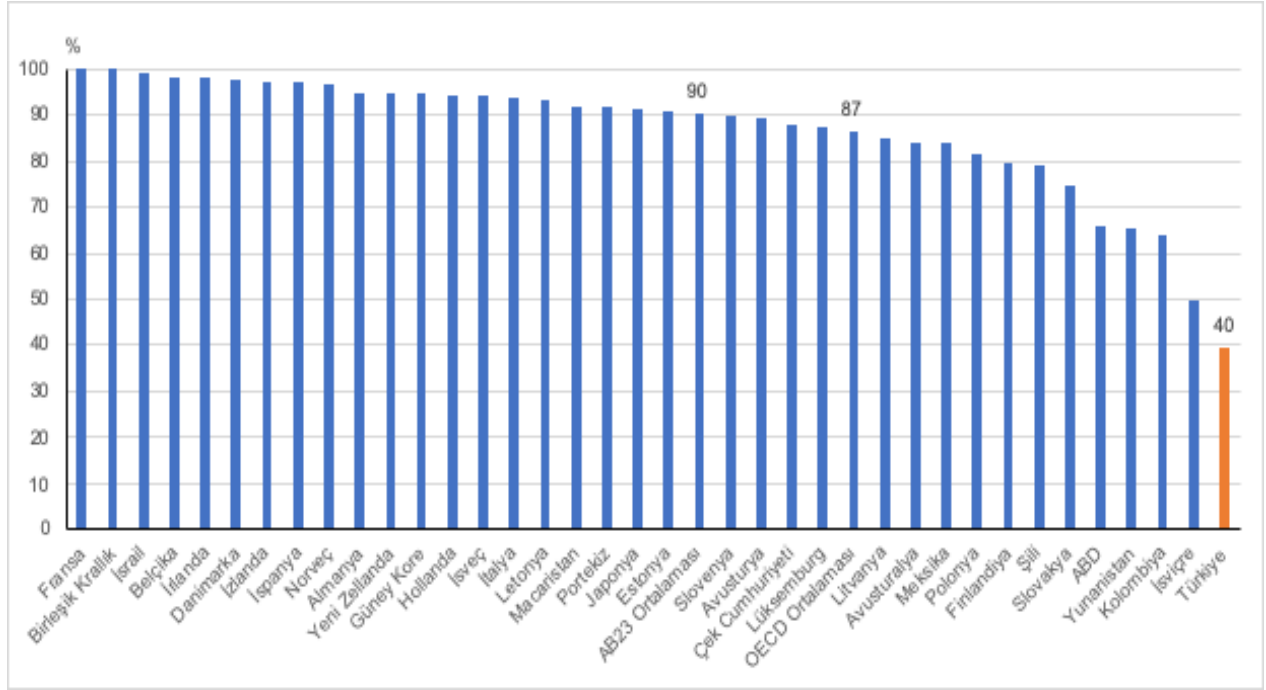
¹⁴ 2017 verisi.

¹⁵ 2023 Eğitim Vizyonu'na göre 2020 yılında 5 yaşta bir yıl okul öncesi eğitim zorunlu olacak.

¹⁶ 2011-12'de okul öncesi eğitim 5 yaş net okullulaşma oranı %65,7 iken, bu oran 2017-18'de %66,9'a çıktı.

Grafik 2'de, 2017 verilerine göre, Türkiye'nin de dahil olduğu OECD ülkelerinde 3-5 yaş net okullulaşma oranları görülüyor. Buna göre Türkiye, OECD ülkeleri arasında son sırada yer alıyor. Fransa ve Birleşik Krallık'ta 3-5 yaşta net okullulaşma oranı %100 iken, OECD ülkelerinin ortalaması %87'dir. Türkiye'de 3-5 yaş net okullulaşmanın 2005'ten beri gelişimine bakıldığında önemli bir ilerleme kaydedildiği görülüyor. 2005'te bu yaş grubunda net okullulaşma oranı %13 iken, 2010'da %27'ye çıktı. 2010-2017 arası görülen 13 yüzde puanlık artış önemli ancak Türkiye'nin OECD ortalamasını kısa zamanda yakalaması için yeterli değildir. Diğer yandan 2020'de 5 yaşta okul öncesi eğitimin zorunlu ve ücretsiz hale gelecek olması, 3-5 yaş net okullulaşma oranına da olumlu bir katkı sağlayacaktır.

GRAFİK 2: ÜLKELERE GÖRE 3-5 YAŞ NET OKULLULAŞMA ORANI¹⁷, 2017

Kaynak: OECD, 2019a.

Bu yaş grubuna sunulan eğitim olanaklarına finansman açısından bakıldığında, 3-5 yaş grubu için çocuk başına yapılan toplam eğitim harcaması Türkiye'de 5.381 ABD doları iken, bu harcamanın OECD ortalamasında 8.141 ABD doları olduğu görülüyor.¹⁸ Bu durum Türkiye'de 3-5 yaş grubunda erişimin daha az olmasının yanı sıra, Türkiye'de özel kurumların OECD'ye göre

¹⁷ Bu grafik, 3-5 yaş nüfusun bulunduğu okul türünden (okul öncesi eğitim ve ilkokul) bağımsız olarak ne kadarının okulda olduğunu gösteriyor. Hem resmi hem de özel kurumlardaki öğrenciler dahildir.

¹⁸ OECD, 2019a. 2016 yılı verisidir.

daha az tercih edilmesinden kaynaklanıyor olabilir. 2017 verilerine göre okul öncesinde özel kurumlara kayıtlı olan öğrencilerin oranı Türkiye’de %15, OECD ortalamasında ise %34’tür. Özel kurumlardaki öğrenci oranı Türkiye’de 2016’ya göre 1 yüzde puan azalırken, OECD ortalamasında ise 2 yüzde puan arttı.¹⁹ Diğer yandan, okul öncesi eğitim Türkiye’de özel kurum ve özel kurumlara devam eden öğrenci oranının en fazla olduğu kademedir. 2018-19 verilerine göre, okul öncesi eğitimde okulların %50,2’si özel kurumlardır; bu kurumlarda öğrencilerin %16,5’i öğrenim görüyor.²⁰

3 yaş öncesi için erken çocukluk eğitim, bakım ve gelişim hizmetlerine erişimin ve bu hizmetlerin niteliğinin artırılması, özellikle çeşitli nedenlerden ötürü dezavantajlı durumda olan çocuklar için çok önemlidir.²¹ Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de 3-5 yaşta okullulaşmanın OECD ortalamasının altında olması, eğitimdeki fırsat ve olanak eşitsizlikleriyle ilişkilendirilebilir. MEB’in önümüzdeki dönemde 5 yaşta okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmalarına ek olarak 3 ve 4 yaşa ilişkin politikalar da üretmesi, eğitimde fırsat ve olanak eşitsizliklerinden kaynaklanan sorunların azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Eğitime Ayrılan Kaynaklar

Tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi için eğitime yeterli kaynak ayrılması önemlidir. Eğitim sistemlerinin başarısı ve eğitime ayrılan kaynakların miktarı arasında doğrusal bir ilişki bulunmasa da, eğitim sistemindeki ihtiyaçlara paralel olarak eğitim kaynaklarının yeterliliği de incelenmelidir. 2019 yılı verilerine göre, MEB Türkiye’de Hazine ve Maliye Bakanlığı’ndan (%43,7) sonra en fazla bütçe ayrılan ikinci bakanlıktır (%11,8).²² Buna karşın, Türkiye’de hem özel öğretime ayrılan pay, hem de özel kaynakların eğitime katkısı artıyor. 2023 Eğitim Vizyonu ile başlayan yeni dönemde, eğitime ayrılan kaynaklarla ilişkin hedefler olduğu gibi, 2023 Eğitim Vizyonu’ndaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için daha fazla yatırıma ihtiyaç duyuluyor. Bu bölümde, *Bir Bakışta Eğitim 2019*’da eğitime ayrılan kaynaklara ilişkin göstergelere yakından bakılıyor.

---

¹⁹ OECD, 2018a.

²⁰ ERG 2019, 27 Eylül.

²¹ A.g.e.

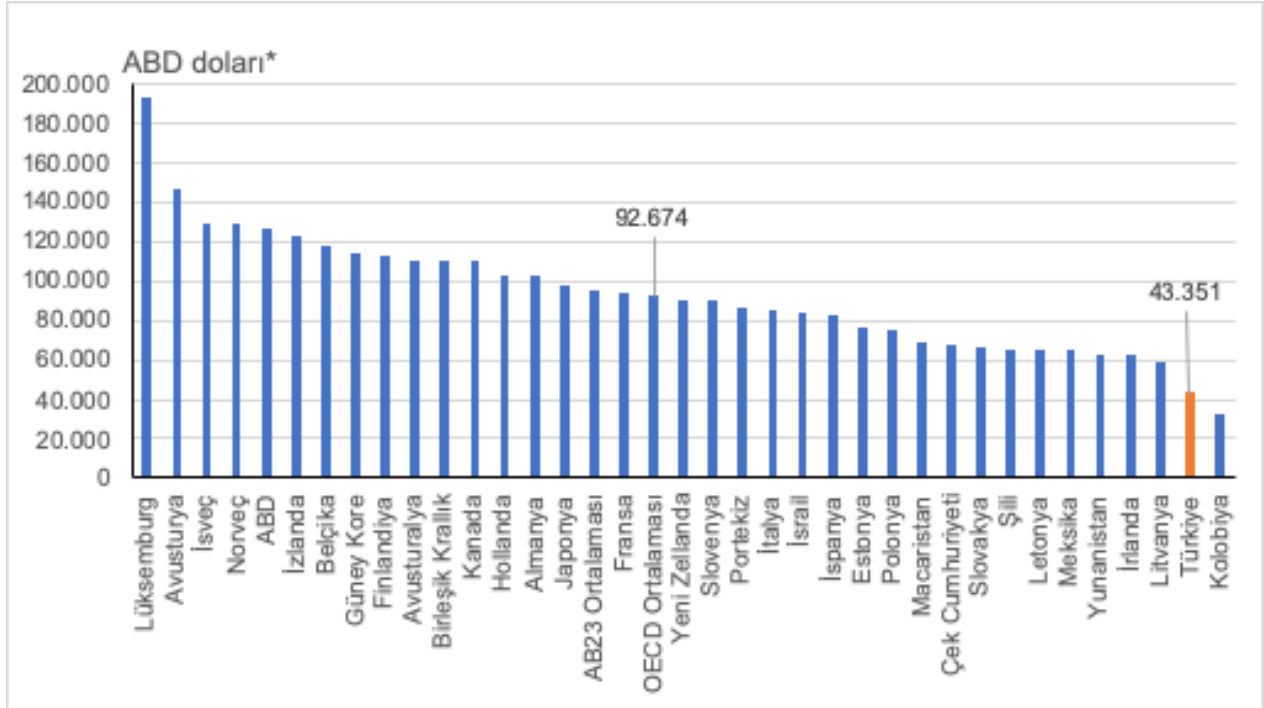
²² ERG, 2019.

Eğitim Harcamaları

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (*Programme for International Student Assessment, PISA*) 2015 sonuçlarına göre, öğrenci başına 6-15 yaş kümülatif eğitim harcaması 50.000 ABD dolarının altında olan ülkelerde, eğitim harcamasının artması akademik başarıyı artırıyor.²³ Grafik 3'te aralarında Türkiye'nin de olduğu bazı OECD ülkelerinde 6-15 yaş kümülatif eğitim harcaması miktarı görülüyor. Buna göre, kümülatif eğitim harcaması miktarı Kolombiya'da (32.365 ABD doları) ve Türkiye'de (43.351 ABD doları) 50.000 ABD dolarının altındadır. Bu durum, bu ülkelerde akademik başarının artması için eğitime ayrılan kaynakların artması gerektiğine işaret ediyor.

GRAFİK 3: ÜLKELERE GÖRE 6-15 YAŞ ÖĞRENCİ²⁴ BAŞINA EĞİTİM KURUMLARINA YAPILAN KÜMÜLATİF HARCAMA MİKTARI, 2016

Kaynak: OECD, 2019a.

*Satin Alma Gücü Paritesi'ne (SGP) göre hesaplanmış ABD doları.

OECD ülkeleri ortalamasında öğrenci başına 6-15 yaş kümülatif eğitim harcaması ortalaması Türkiye'den yaklaşık 2 kat daha fazla olsa da gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYH) göre bakıldığında

²³ OECD 2018b.

²⁴ Tam gün eşdeğer öğrenci.

Türkiye daha fazla kaynak ayırıyor. Tablo 2’de eğitim kademelerine göre eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamanın GSYH’ye oranı yer alıyor. Buna göre, Türkiye GSYH’nin %3,54’ünü ayırırken, bu oran OECD ortalaması için %3,49, Avrupa Birliği üyesi 23 ülkede (AB23) ise ortalama %3,25’tir.²⁵ Bu oranın detaylarına bakıldığında Türkiye’nin ortaokul ve ortaöğretimde daha fazla kaynak ayırdığı görülüyor. Türkiye’de en fazla ortaöğretime, en az ise ilkokula harcama yapılıyor. OECD ülkelerinde ve AB23 ülkelerinde ise ortama en fazla harcama ilkokula, en az harcama ise ortaokula yapılıyor. Eğitim harcamalarında dikkat edilmesi gereken, ayrılan kaynakların miktarı kadar, bu kaynakların nereye ve nasıl harcılandığıdır. Eğitim harcamalarının daha erken kademelerde daha fazla yapılması, eğitimde niteliğin artmasına katkı sağladığı takdirde çocukların eğitime daha eşit koşullarda başlamasını sağlayabilir.

TABLO 2: EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE EĞİTİM KURUMLARINA YAPILAN TOPLAM HARCAMANIN GSYH’YE ORANI, 2016 (%)

	İlkokul ²⁶	Ortaokul	Ortaöğretim			Toplam
			Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	Toplam Ortaöğretim	
Türkiye	1,02	1,05	0,73	0,73	1,46	3,54
OECD ortalaması	1,46	0,95	0,57	0,53	1,08	3,49
AB23 ortalaması	1,26	0,92	0,47	0,54	1,00	3,25

Kaynak: OECD, 2019a.

Bir Bakışta Eğitim 2019’da, 2010-2016 arası eğitim kurumlarına yapılan kamu eğitim eğitim harcamalarının nasıl değiştiği de yer alıyor. Bu sürede Türkiye’nin yükseköğretim öncesi eğitim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı %11,7 artarken, OECD ülkelerinde ortalama %7,8 azaldı. Bu değişimle Türkiye, OECD ülkeleri arasında Şili’den (%12,4) sonra eğitim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının en fazla arttığı ülkedir.

²⁵ İlkokul, ortaokul ve ortaöğretimde yapılan eğitim harcamalarının gayri safi milli harcamaya oranıdır. Yükseköğretimde yapılan harcamalar dahil edilmemiştir.

²⁶ İlkokula ilişkin harcamalar, okul öncesi eğitime ilişkin harcamaları da içeriyor.

Eğitime yapılan toplam harcama T¼rkiye’de artmış olsa da ¼đrenci başına düşen harcama hala çok düşüktür. Tablo 3’te T¼rkiye’de eğitim kademelerine göre eğitim kurumlarına ¼đrenci başına yapılan toplam harcama, OECD ortalaması ve AB23 ortalaması ile karşılaştırmalı olarak veriliyor. Buna göre, T¼rkiye’de ¼đrenci başına yapılan harcamaların tüm kademelerde OECD ¼lkelerinin ve AB 23 ¼lkelerinin ortalamasının yaklaşık yarısı olduğu gör¼l¼yor. Bu tabloda dikkat çeken bir diğer konu da mesleki ve teknik ortaöğretimde ¼đrenci başına düşen harcamadır. Hem T¼rkiye’de hem de OECD ve AB23 ortalamasında mesleki ve teknik ortaöğretime yapılan harcamanın daha yüksek düzeyde olduğu gör¼l¼yor. Bu durum, mesleki ve teknik eğitimde daha fazla kaynak ayırmanın genel bir eğilim olduğunu düş¼nd¼r¼yor. T¼rkiye’de 2015 verilerine göre 3.919 ABD doları olan mesleki ve teknik ortaöğretimde ¼đrenci başı harcama miktarı, 2016’da %42,2 artarak 5.573 ABD doları oldu. T¼rkiye’de ikinci en yüksek düzeyde harcama genel ortaöğretime yapılıyorken, OECD ve AB23 ortalamasında bu kademe ortaokuldur.

TABLO 3: EğİTİM KADEMELERİNE GÖRE EğİTİM KURUMLARINA ÖđRENCİ²⁷ BAŞINA YAPILAN TOPLAM HARCAMA, 2016, ABD DOLARI*

	İlkokul ²⁸	Ortaokul	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
T¼rkiye	4.168	4.063	4.896	5.573
OECD ortalaması	8.470	9.884	9.397	10.922
AB23 ortalaması	8.548	10.302	9.671	11.320

Kaynak: OECD, 2019a.

*Satın Alma Gücü Paritesi’ne (SGP) göre hesaplanmış ABD doları

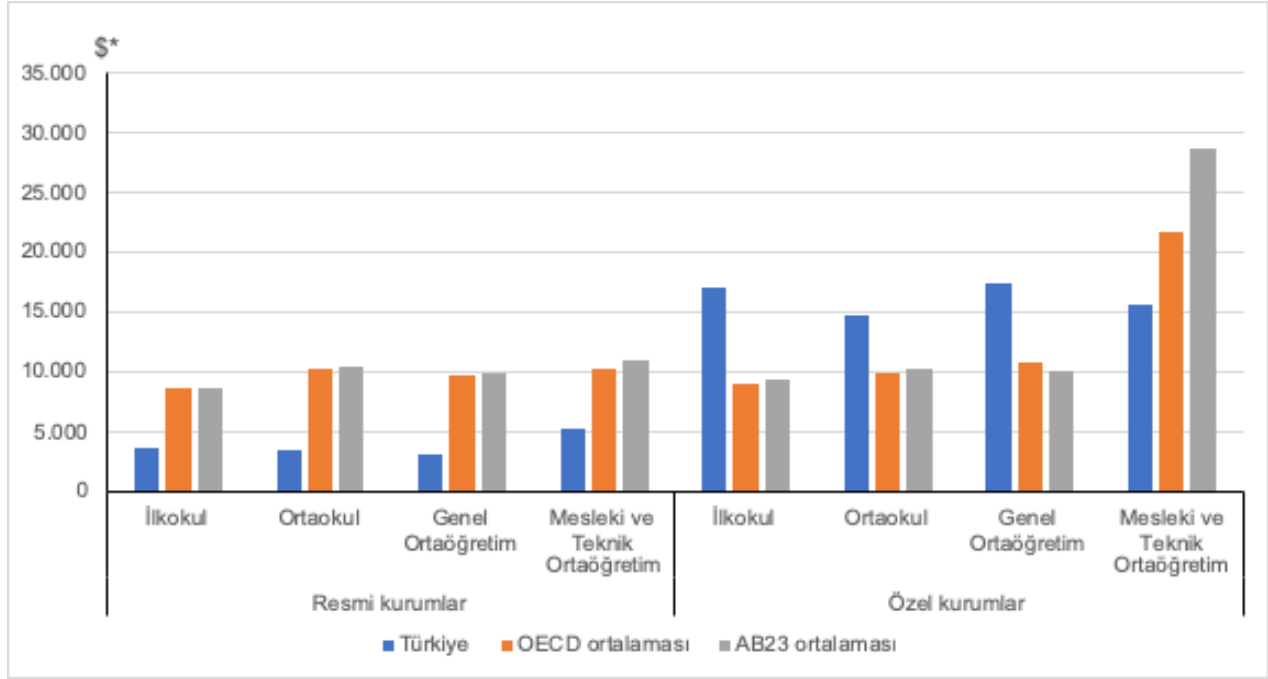
Toplam harcama Tablo 3’teki gibi olsa da resmi ve özel kurumlarda yapılan harcamalar farklılaşıyor. Grafik 3’te kademelere göre ¼đrenci başına yapılan harcamanın resmi ve özel kurumlarda nasıl farklılaştığı gör¼l¼yor. Resmi kurumlara göre bakıldığında, T¼rkiye tüm kademelerde OECD ve AB23 ortalamasının altındayken, özel kurumlar söz konusu olduğunda mesleki ve teknik ortaöğretim hariç OECD ve AB23 ortalamalarının üzerinde harcama yapıldığı gör¼l¼yor. T¼rkiye’de özel kurumlardaki ¼đrenci başına harcama resmi kurumlardaki harcamanın yaklaşık 4 katıdır. OECD ve AB23 ¼lkelerinde ise iki tür kurum arasındaki fark yalnızca 1 kattır. Özel kurumlar arasında en yüksek harcama genel ortaöğretim kurumlarında (17.408 ABD doları)

²⁷ Tam gün eşdeğer ¼đrenci.

²⁸ İlkokula ilişkin harcamalar, okul öncesi eğitime ilişkin harcamaları da içeriyor.

yapılıyor. Bunu ilkokul (17.016 ABD doları), mesleki ve teknik ortaöğretim (15.574 ABD doları) ve ortaokul (14.692 ABD doları) takip ediyor. Türkiye’de genel ortaöğretim, okul öncesi eğitimden sonra özel okul sayısının ve özel öğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısının en fazla olduğu kademedir. 2019 verilerine göre, Türkiye’de genel ortaöğretimdeki kurumların %28,7’si özel kurumdur; ortaöğretimdeki öğrencilerin ise %13,7’si bu kurumlarda eğitim görüyor.²⁹

GRAFİK 4: EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE RESMİ VE ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINA ÖĞRENCİ³⁰ BAŞINA YAPILAN TOPLAM HARCAMA, 2016

Kaynak: OECD, 2019a.

*Satın Alma Gücü Paritesi’ne (SGP) göre hesaplanmış ABD doları.

Eğitim için Yapılan Özel Harcamalar

Türkiye’de resmi ve özel kurumlar arasında öğrenci başına harcamada büyük fark olması, fırsat eşitliği açısından önemli sorunlar olduğuna işaret ediyor. Daha fazla kaynak ayrılması daha nitelikli bir eğitim vermenin tek koşulu olmasa da, resmi kurumların özellikle eğitim ortamları adına eksiklikleri kaynak artırılması ile çözülebilir. Türkiye’de ilkokulda öğrencilerin %41,3’ü, ortaokulda %33,6’sı ve ortaöğretimde %6,8’i ikili eğitim uygulanan okullarda öğrenim görüyor.³¹ Ayrıca

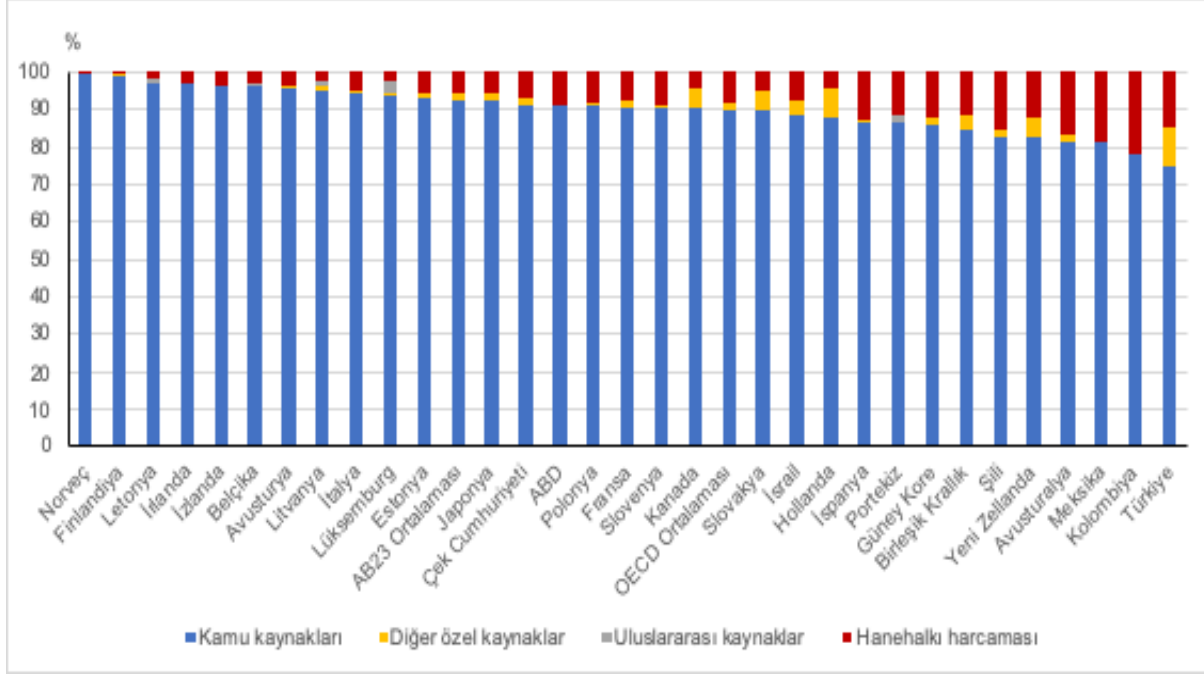
²⁹ ERG 2019, 27 Eylül

³⁰ Tam gün eşdeğer öğrenci.

³¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019

yalnızca resmi ve özel kurumlar arasında değil, resmi kurumlar arasında da önemli olanak farklılıkları bulunuyor. Okul aile birliği geliri fazla olan resmi okullar da diğerlerinden olanaklar açısından daha avantajlı durumdadır. Bu yüzden, Türkiye’de eğitim finansmanı değerlendirilirken, özel kaynakların ve hanehalkının payına bakmak önemlidir. Grafik 5’te yükseköğretim öncesi eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamanın kaynaklara göre dağılımı görülüyor. Bütün ülkelerde eğitime en fazla harcamayı kamu yapıyor olsa da kamunun payı ülkeden ülkeye değişiklik gösteriyor. Norveç’te eğitim harcamalarının %99,5’i kamu kaynaklarından karşılanırken, kamu eğitim harcamalarının toplam içinde payının en düşük düzeyde olduğu Türkiye’de, eğitim harcamalarının %75’i kamu tarafından yapılıyor. Türkiye, özel kaynakların eğitim harcamalarındaki payı bakımından OECD ülkeleri içinde Kolombiya (%22) ve Meksika (%19) ile birlikte başı çekiyor. Bu bilgi notunda daha önce belirtildiği gibi bu ülkeler aynı zamanda 6-15 yaş kümülatif eğitim harcamasının en düşük olduğu ülkelerdir (Grafik 3). Diğer yandan, 6-15 yaş kümülatif eğitim harcamasının yüksek olduğu Lüksemburg ve Avusturya gibi ülkelerde ise kamu eğitim harcamalarının oranını OECD ve AB23 ortalamasının üstündedir (Lüksemburg’da %94, Avusturya’da %95). Bu durum eğitime ayrılan kaynakların artırılması ile özel kaynakların katkısının artırılması arasında zayıf bir ilişkinin olduğunu düşündürüyor. Türkiye’de eğitim kurumlarına yapılan harcamanın %15’ini hanehalkı harcamaları oluşturuyor. Hanehalkı harcamalarının payının en fazla olduğu ülke ise %22 ile Kolombiya’dır.

GRAFİK 5: EĞİTİM KURUMLARINA* YAPILAN TOPLAM HARCAMANIN KAYNAKLARA GÖRE DAĞILIMI, 2016

Kaynak: OECD, 2019a.

*İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim kurumlarına yapılan harcamaları içeriyor.

Özel kaynakların eğitimdeki payının artması, bu kaynakların dağılımını düşünmeyi gerektiriyor. Türkiye özelinde, özel kurumlarda öğrenci başına harcamanın daha yüksek olması ve okul aile birliği gelirlerindeki farklılaşmanın okullar arasında yarattığı olanak farklılıkları, özel kaynaklardan sağlanan eğitim finansmanının eşit olarak dağıtılmadığına işaret ediyor. Bu durum bir hak olarak eğitimin “ekonomik ve sosyal olarak toplum dışına itilmiş yetişkin ve çocukların kendilerini yoksulluktan kurtarabilecekleri ve içinde buldukları topluma tam olarak katılmalarını sağlayacak yolları elde edecekleri temel araç” olma amacını ikinci plana itiyor.³² Okulları toplumdaki eşitsizliklerin yeniden yaratıldığı kurumlar haline getiriyor. Türkiye’de eğitim alanındaki sorunların çözülmesi için kapsayıcı, nitelikli, ücretsiz ve zorunlu eğitimin kamu eğitim kaynaklarıyla güvence altına alınması ve özel kaynakların daha eşit dağıtılmasına yönelik çalışmaların yapılması önemlidir.

³² Skelton, 2019.

Eğitime Yapılan Yatırımlar

Eğitime ayrılan kaynakların kullanıldığı temel harcama kalemlerinin başında personel giderleri ve derslik yapımı geliyor. MEB bütçesine bakıldığında, %71,7 ile en fazla bütçenin personel giderlerine ayrıldığı, 2019 yılı için planlanan yatırım harcamalarının da çoğunlukla derslik yapımından oluştuğu görülüyor.³³ Bu durumda, ülkelerin eğitime yaptığı harcamaların öğretmen ve ortalama sınıf mevcuduna bakılarak karşılaştırılabileceğini düşündürüyor.³⁴ Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının ve sınıf mevcudunun daha az olduğu yerlerde öğretmen ve derslik sayısının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Grafik 6'da resmi ortaokullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayıları ve ortalama sınıf mevcudu görülüyor. Eğitim harcamalarının da OECD ortalamasının gerisinde kaldığı Meksika, Kolombiya, Şili ve Türkiye gibi ülkelerin ortalama sınıf mevcudu ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısında ilk sıralarda yer aldıkları görülüyor. Türkiye'de resmi ortaokullarda ortalama sınıf mevcudu 26, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 17'dir. Türkiye'ye bu sayılarla OECD ortalamasının da üstündedir: Resmi ortaokullarda ortalama sınıf mevcudu OECD ülkelerinde ortalama 23, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise ortalama 13'tür. İlk sıradaki ülkeler arasında en dikkat çeken ise Japonya'dır. 6-15 kümülatif harcamada OECD ortalamasının üstünde yer alan Japonya'da resmi ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 32, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 13'tür ve bu OECD ortalamasına eşittir. PISA 2015 sonuçlarına göre ise Japonya, OECD ülkeleri arasında matematik ve fende en yüksek ortalama puana sahip ülkedir.

Derslik başına ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı verisini eşitlik çerçevesinden değerlendirmek için resmi kurumların yanı sıra özel kurumlara da bakmak ve iki kurum türü arasındaki farkı değerlendirmek önemlidir. Grafik 6'da yer alan ülkeler bu açıdan incelendiğinde, ortaokulda resmi ve özel kurumlar arasında derslik başına düşen öğrenci sayısı arasında farkın 7 ile en fazla ABD, İzlanda, Kolombiya ve Türkiye'de olduğu görülüyor. Resmi ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan ülkelere biri olan Japonya'da ise özel ve resmi kurumlar arasında büyük bir fark bulunmuyor.³⁵ Grafik 6'daki ülkelerde resmi ve özel kurumlarda öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının farkına bakıldığında, en büyük fark 20 ile Meksika'dadır. Meksika'dan sonra ikinci sırada Türkiye ve Kolombiya yer alıyor. Bu iki ülkede

---

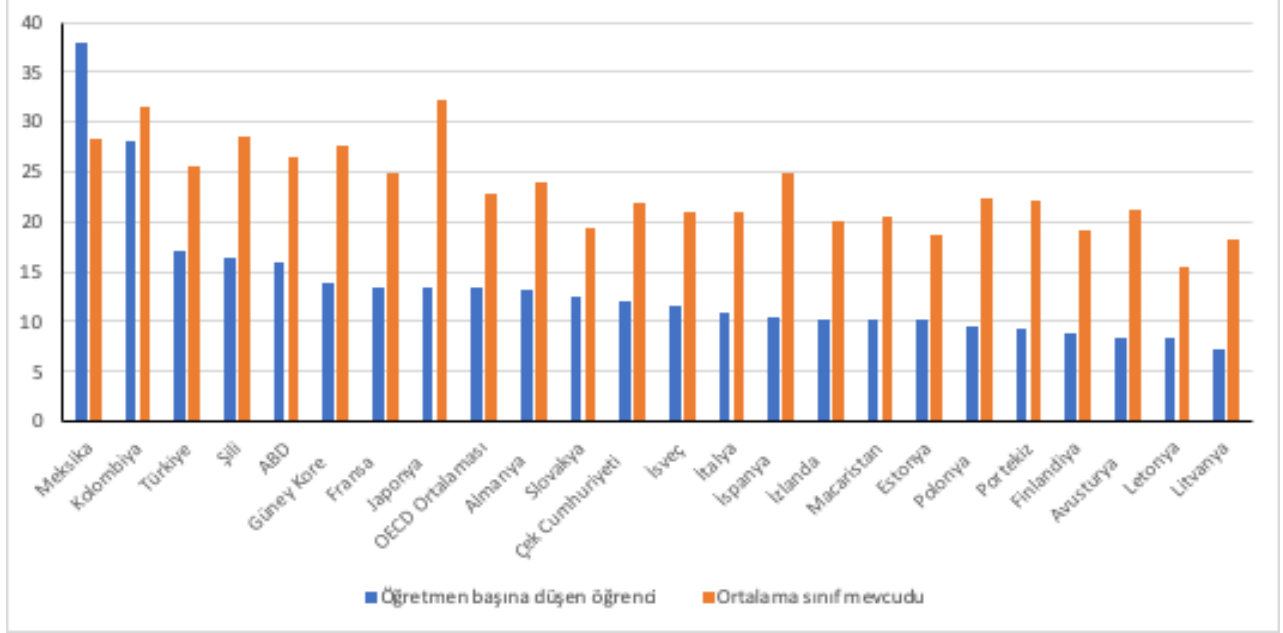
³³ ERG, 2019.

³⁴ A.g.e.

³⁵ Japonya'da resmi ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 32, özel ortaokullarda ise 33'tür.

resmi ortaokullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı özel ortaokullardan 7 öğrenci daha fazladır.

GRAFİK 6: ÜLKELERE GÖRE RESMİ ORTAOKULLARDA ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI VE ORTALAMA SINIF MEVCUDU (2017)

Kaynak: OECD, 2019a.

Öğretmenler

Bir Bakışta Eğitim 2019'da yer alan önemli verilerden biri de öğretmenlere ilişkindir. Raporda, ülkelere göre öğretmenler hakkında maaş, yaş, cinsiyet ve çalışma süresi gibi temel verilere yer veriliyor. Türkiye'de öğretmenlere ilişkin politikaların eğitimin diğer alanlarına göre daha az değişiklik göstermesi nedeniyle, bu alanlarda geçtiğimiz yıllarla karşılaştırıldığında önemli değişikliklerin olmadığı görülüyor.

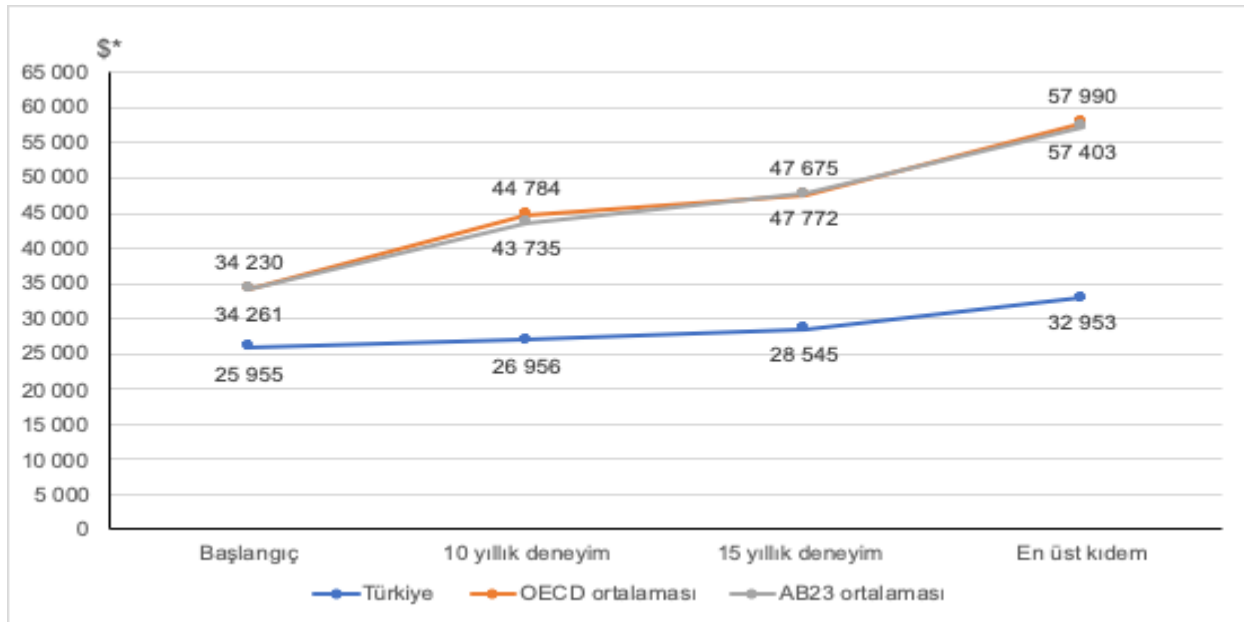
Öğretmen Maaşları

2018 yılı verilerine göre, Türkiye'de öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre yıllık başlangıç maaşı değişmiyor (25.955 ABD doları). Grafik 7'de ortaokulda öğretmen maaşlarının öğretmenlerin meslekte geçirdikleri süreye (deneyim) göre nasıl değiştiği yer alıyor. Türkiye'de öğretmenler mesleğe OECD ve AB23 ortalamasından daha az maaş ile başlıyorlar. Bu maaş 10

yıl çalışma deneyimi ile %3,9 artarak 26.956 ABD doları, 15 yıllık deneyimle ise %10 artarak 28.545 ABD doları oluyor. OECD’de ise öğretmen maaşları öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre değişiklik gösteriyor. En az yıllık ortalama başlangıç maaşı okul öncesi öğretmenlerin maaşı iken (31.276 ABD doları), en fazla maaş ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerindir (35.859 ABD doları). OECD ülkelerinin ortalamasına bakıldığında, öğretmenlerin meslekte geçirdikleri süreye göre maaşlarındaki artış Türkiye’deki öğretmenlerinkinden daha fazladır. Örneğin, OECD ülkelerinde ortaokul öğretmenlerinin maaşı 10 yıllık deneyimle ortalama %30,8, AB23 ülkelerinde ise ortalama %27,7 artıyor (Grafik 7). 15 yıllık deneyimle ise OECD ülkelerinde ortalama %39,3, AB23 ülkelerinde ise ortalama %39,4 artış görülüyor. Türkiye’de ortaokul öğretmen maaşları en fazla başlangıç seviyesinin 1,3 katına çıkıyor (en üst kıdem). OECD ve AB23 ülkelerinde ise ortalama 1,7 katına çıkabiliyor.

GRAFİK 7: DENEYİM SÜRESİNE GÖRE ORTAOKUL ÖĞRETMEN MAAŞLARI³⁶ (2018)

Kaynak: OECD, 2019a.

*Satınalma Gücü Paritesi'ne (SGP) göre hesaplanmış ABD doları.

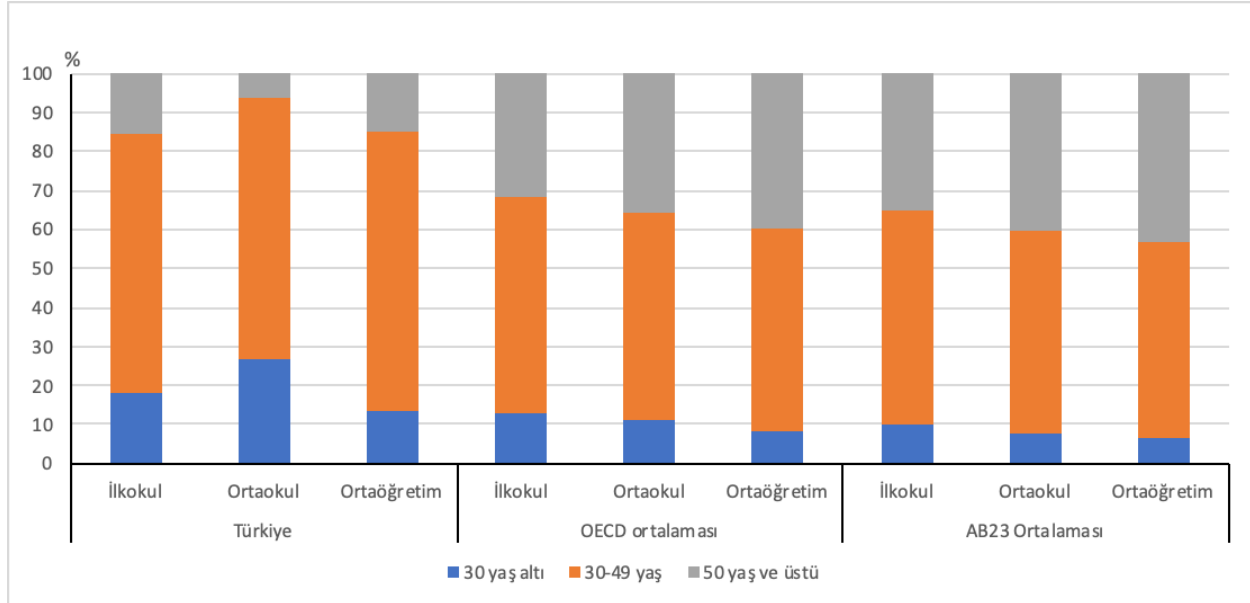
Türkiye’de meslekte geçen süreye göre öğretmen maaşlarında değişimin az olması, öğretmenlerin daha genç olmasının sebeplerinden biri olarak gösteriliyor.³⁷ Grafik 8’de öğretmenlerin eğitim kademelerinde yaşa göre dağılımı yer alıyor. TALIS 2018 verilerine göre

³⁶ En yaygın yeterliliklere göre yasal maaşlar.

³⁷ OECD, 2019a.

Türkiye’de öğretmenlerin yaş ortalaması 36, TALIS 2018’e katılan tüm ülkelerin yaş ortalaması ise 44’tür. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%68’i) 30-49 yaş aralığındadır. Bu oran OECD ülkelerinde ortalama %54’tür. Türkiye’de kademeler ile öğretmenlerin yaşları arasında doğrusal bir ilişki görünmüyor. Öğretmen maaşları da kademelere göre değişmediği için, böyle bir ilişkinin olmaması olağandır. 30 yaş altı öğretmen oranının en yüksek olduğu kademe %27 ile ortaokul, 50 yaş ve üstü öğretmen oranının en yüksek olduğu kademe ise %16 ile ilkokuldur. OECD ve AB23 ülkelerinde ise 50 yaş ve üstü öğretmen oranı kademe arttıkça yükseliyor, 30 yaş altı öğretmen sayısı ise azalıyor. Öğretmen maaşlarının ortaöğretimde daha yüksek olması ve meslekte geçen süreye göre de maaşların artması, OECD ve AB23 ülkeleri ortalamalarında 50 yaş ve üzeri öğretmen oranının fazla olmasının sebebi olabilir. Türkiye’de öğretmen nüfusunun genç olması, öğretmenlerin güçlenmesi ve mesleki gelişimleri için politikalar üretilmesinin önemli olduğunu gösteriyor. Meslekte geçen süreye göre maaşların artırılması deneyimli öğretmenlerin meslekte kalması için önemli olsa da Türkiye’de devam eden atama sorunu düşünülerek düzenleme yapılmasında yarar olacaktır.

GRAFİK 8: EĞİTİM KADEMELERİNDE ÖĞRETMENLERİN YAŞA GÖRE DAĞILIMI (2017)

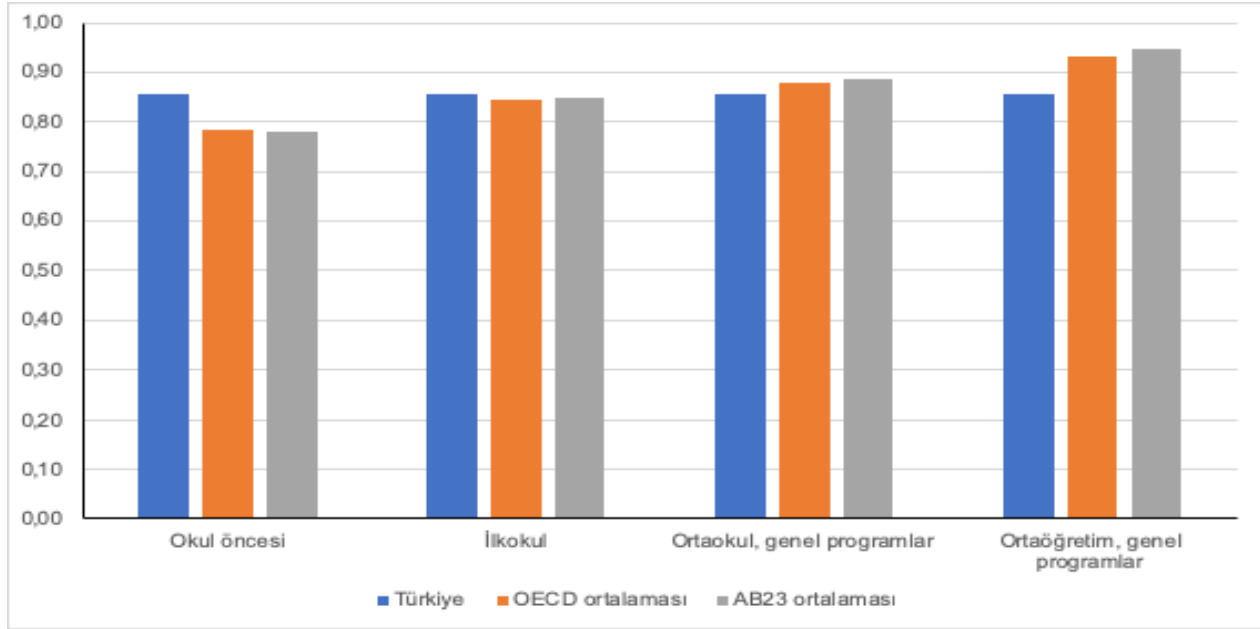

Kaynak: OECD, 2019a.

Öğretmen maaşlarının yükseköğretim mezunu kişilerin maaşlarına oranı, öğretmen maaşlarının ülke içindeki durumunu göstermesi açısından önemli bir veridir. Grafik 9’da öğretmen maaşlarının yükseköğretim mezunu kişilerin maaşlarına oranı yer alıyor. Buna göre, Türkiye’de ve OECD ve AB23 ülkeleri ortalamasında öğretmen maaşları ülkelerdeki yükseköğretim mezunu tam zamanlı

çalışanların ortalama maaş düzeyinin altındadır. Türkiye’de öğretmen maaşları eğitim kademelerine göre değişmediği için her kademede öğretmenlerin maaşı yükseköğretim mezunu tam zamanlı çalışanların ortalama maaşından %15 daha azdır. OECD ve AB23 ülkelerinde ise üst kademelere geçtikçe öğretmen maaşlarının yükseköğretim mezunu tam zamanlı çalışanların ortalama maaş düzeyine yaklaştığı görülüyor. Bu durum, OECD ve AB23 ortalamasında üst kademelerde görev yapan öğretmenlerin daha yüksek düzeylerde maaş almasıyla ilgilidir.

GRAFİK 9: EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE ÖĞRETMEN MAAŞLARININ YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNU MAAŞLARINA ORANI (2017)

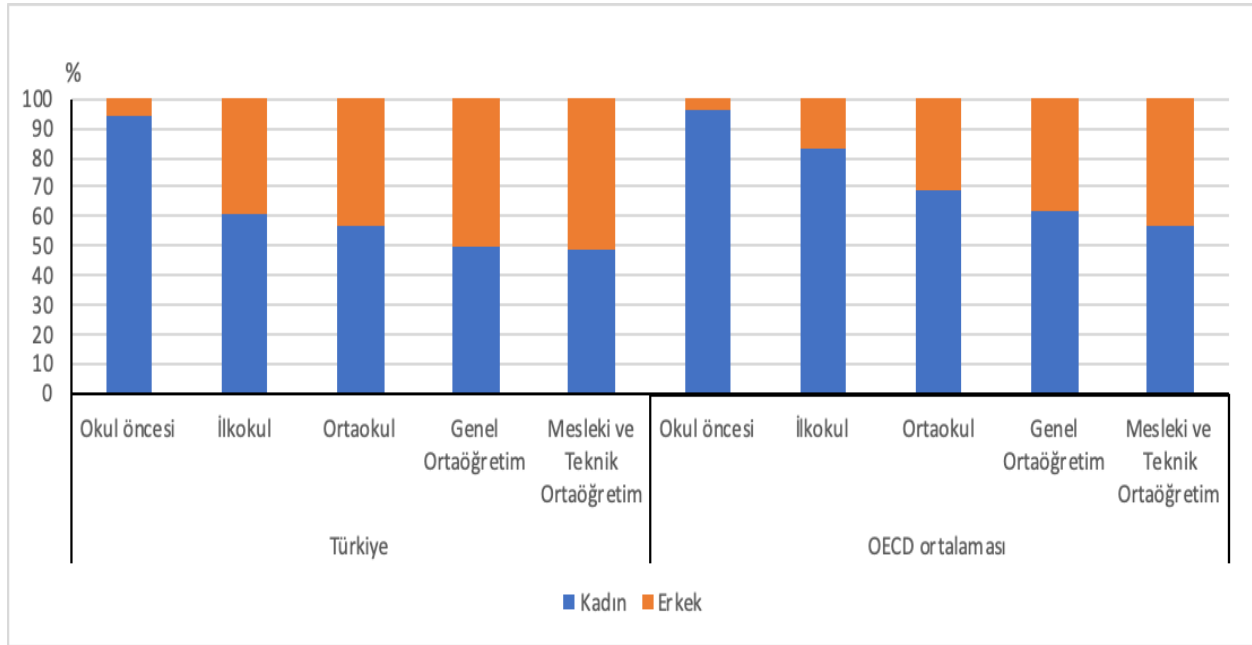
Kaynak: OECD, 2019a.

Eğitimde Öğretmen ve Yöneticilerin Cinsiyete göre Dağılımı

Öğretmenlere ilişkin *Bir Bakışta Eğitim 2019*'da yer alan diğer bir veri de cinsiyete göre dağılımdır. Grafik 10'da öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı yer alıyor. Okul öncesi eğitim dışında, Türkiye’de kadın ve erkek öğretmen dağılımı OECD ortalamasına oranla daha dengelidir. Türkiye’de okul öncesi öğretmenlerinin %94’ü, ilkokul öğretmenlerinin %61’i, ortaokul öğretmenlerinin %57’si, ortaöğretimdeki öğretmenlerin ise %49’u kadındır. Türkiye’de de OECD ortalamasında olduğu gibi üst kademelere doğru ilerledikçe erkek öğretmen oranının arttığı görülüyor. Diğer yandan, öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı açısından genel ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretim arasında OECD ortalamasında görülen fark Türkiye’de yoktur.

OECD ortalamasına göre genel ortaöğretimde öğretmenlerin %38'i erkekken, bu oran mesleki ve teknik ortaöğretimde %43'e çıkıyor. Türkiye'de ise her iki ortaöğretim türünde de erkek öğretmenlerin oranı %51'dir. TALIS 2018 verilerine göre, Türkiye'de öğretmenlerin %56'sı kadındır, ancak okul yöneticileri arasında kadınların oranı yalnızca %7'dir. TALIS 2018'e katılan ülkelerin ortalamasında ise öğretmenlerin %68'inin, okul müdürlerinin ise %47'sinin kadın olduğu görülüyor. 2018-19 verilerine göre, il milli eğitim müdürlerinin yalnızca %2,5'i (81 müdür arasından 2'si), müdür yardımcılarının yalnızca %5,4'ü (299 müdür yardımcısından 16'sı), ilçe millî eğitim müdürlerinin ise yalnızca %0,8'i (917 müdür arasından 7'si) kadındır.³⁸ Bu durum, Türkiye'de eğitim alanında çalışan öğretmen kadınların yönetimde yer almasının önünde engeller olduğunu gösteriyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği adına, öğretmenler düzeyindeki cinsiyet dağılımının yönetim kademesinde de sağlanması gereklidir.

GRAFİK 10: EĞİTİM KADEMESİNE GÖRE ÖĞRETMENLERİN CİNSİYET DAĞILIMI (2017)

Kaynak: OECD, 2019a.

Türkiye'de öğretmenlerin eğitim yılı boyunca toplam yasal çalışma süreleri 1.592 saattir ve bu süre kademelere göre değişmiyor. OECD ülkelerinde ise kademelere göre yasal çalışma saatleri değişiyor; kademelerin ortalaması alındığında ortalama çalışma saatinin 1.622 saat olduğu görülüyor.³⁹ Türkiye'de öğretime ayrılan net sürenin yasal çalışma süresine oranı, okul öncesinde

³⁸ Bildircin, 2019.

³⁹ OECD, 2019a. 2018 yılı verisidir.

%67,8, ilkokulda %45,2, ortaokulda ve ortaöğretimde %31,7'dir. OECD ortalamasında ise bu oranlar, okul öncesinde %63,5, ilkokulda %48,6, ortaokulda %43,4, genel ortaöğretimde %41, mesleki ve teknik ortaöğretimde ise %42'dir. Türkiye'de okul öncesi hariç her kademedede öğretim sürelerinin OECD ortalamasının altında olduğu görülüyor. Bu veri öğretmenlerin gerçek iş yüküne ilişkin durumu göstermekte yetersiz kalabilir; fakat uluslararası karşılaştırma yapmaya olanak sağlaması bakımından önemlidir.⁴⁰

Ders Saati Dağılımı

Türkiye'deki öğretmenlerin branşlara göre dağılımına ilişkin kamuoyuyla paylaşılan güncel bir veri bulunmuyor. *Bir Bakışta Eğitim 2019*'da da buna karşılık gelecek bir veri bulunmuyor. Diğer yandan, derslere ayrılan sürenin toplam ders saati içerisindeki dağılımı, hangi branşlara ağırlık verildiği konusunda bir fikir verebilir. Tablo 4'te, derslerin toplam ders saati içerisindeki oransal dağılımı görülüyor. Buna göre Türkiye'de ve OECD ülkelerinde ortalama olarak en çok okuma, yazma ve edebiyat derslerine zaman ayrılıyor. Türkiye'de toplam ders saatinin ilkokulda %30'u, ortaokulda %16'sı, OECD ülkelerinde ise ilkokulda ortalama %25'i, ortaokulda ise ortalama %15'i okuma, yazma ve edebiyat dersleri için kullanılıyor. Bu dersi matematik dersi takip ediyor ve Türkiye'deki öğrenciler ilkokulda OECD ortalaması ile eşit oranda (%17), ortaokulda ise 1 yüzde puan fazla matematik dersi görüyorlar. Türkiye'nin PISA 2015'te bu iki alanda OECD ortalamasının altında yer alması, ders saati ile öğrenme arasında doğrusal bir ilişkinin olmadığı anlamına gelebilir. MEB de 18 Mayıs 2019 tarihinde açıklanan Ortaöğretim Tasarımı ile birlikte ortaöğretimde ders saatlerinin azalmasına, öğrenme deneyiminin niteliğinin artmasına yönelik adımlar attı.⁴¹ Tasarım 2020-21'den itibaren 9. sınıflarda uygulanmaya başlayacak. 2023 Eğitim Vizyonu'na göre benzer bir çalışma ilkokul ve ortaokullar için de yapılacak.

TABLO 4: DERSLERİN TOPLAM DERS SAATİ İÇERİSİNDEKİ DAĞILIMI, % (2019)

	Türkiye		OECD ortalaması	
	İlkokul	Ortaokul	İlkokul	Ortaokul
Okuma, Yazma ve Edebiyat	30	16	25	15
Matematik	17	14	17	13
Doğal Bilimler	5	11	7	12

⁴⁰ ERG, 2018.

⁴¹ Ortaöğretim Tasarımı'na ilişkin ERG'nin değerlendirme ve önerileri için bkz.

<https://www.egitimreformugirisimi.org/yayin/ortaogretim-tasarimina-yonelik-degerlendirme-ve-oneriler/>

Sosyal Bilimler	13	8	6	11
İkinci Yabancı Dil	5	10	6	10
Beden Eğitimi ve Sağlık	14	5	9	8
Sanat	7	6	10	7
Din/Etik/Ahlak Eğitimi	2	8	5	4
Diğer	8	22	14	8
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: OECD, 2019a.

Sonuç

Türkiye’de eğitimin etkili bir biçimde izlenmesi ve değerlendirilebilmesi için hem ulusal hem de uluslararası verilerin sağlanması çok önemlidir. Ulusal veriler, Türkiye’nin kendi içindeki gelişimini ortaya koyarken, uluslararası veriler karşılaştırmalı olarak Türkiye’nin bulunduğu noktayı göstermeye katkı sağlar. Bu bağlamda, *Bir Bakışta Eğitim 2019*’da yer alan veriler, ulusal verilerin daha geniş bir düzlemde yorumlanması için önemlidir. Bu bilgi notunun sınırlılığı içinde⁴², *Bir Bakışta Eğitim 2019*’da yer alan göstergeler, eğitime erişim, eğitime ayrılan kaynaklar ve öğretmenler konularıyla ilişkilendirilerek verildi. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve ortalama sınıf mevcudu verisi eğitim yatırımlarıyla ilişkisi gözetilerek eğitime ayrılan kaynaklar çerçevesinde değerlendirildi. Derslerin toplam ders saati içerisindeki dağılımı ise öğretmenler başlığı altında yer aldı. *Bir Bakışta Eğitim 2019* göstergeleri, Türkiye’de eğitim sisteminin daha iyi izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik pek çok veri sunsa da Türkiye özelinde eğitime ilişkin daha fazla verinin paylaşılması ihtiyacı devam ediyor. Örneğin, bu bilgi notunda öğretmenlerin branşa göre dağılımı bilgisi kamuoyuyla buna ilişkin bir veri paylaşılmadığından yer almadı. Benzer biçimde, eğitime ayrılan kaynaklarda hanehalkı harcamalarına yer verilmesine karşın, okulların finansmanında önemli bir yeri olan okul aile birliği gelirlerine ve dağılımına ilişkin bilgi sınırlıdır.

Veriler bütüncül bir bakış açısıyla ve *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-19*, TALIS 2018 gibi kaynaklardan da yararlanarak incelendiğinde, Türkiye’nin eğitime erişim, eğitime ayrılan kaynaklar ve öğretmenler alanlarında atması gereken önemli adımların olduğu görülüyor. Pek çok

⁴² Örneğin, yükseköğretime ilişkin veriler ise Eğitim Reformu Girişimi’nin çalışma alanının dışında kaldığı için bilgi notuna dahil edilmedi.

göstergede Türkiye, OECD ortalamasının altında yer alıyor. Zorunlu eğitimde %100 okullulaşma hedefine ulaşılması ve 3-5 yaşta okullulaşmanın artırılması erişim bağlamında hemen adım atılması gereken alanlardır. Eğitime ayrılan kaynaklar açısından da 6-15 yaşta kümülatif eğitim harcamasının 50.000 ABD dolarına çıkarılması ve eğitime ayrılan kaynaklarda fırsat ve olanak eşitliğinin gözetilmesi çok önemlidir. *Bir Bakışta Eğitim 2019*'da öğretmene ilişkin sağlanan veriler, öğretmenlerin finansal olarak OECD ülkelerinde olduğu kadar desteklenmediğine, öğretmenlerin deneyimlerinin karşılığını maddi olarak alamadıklarına işaret ediyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından da öğretmen iş gücünün %56'sını oluşturan kadınların, yönetim kademelerinde de daha fazla oranda yer alması gerekiyor. Türkiye'de 2023 Eğitim Vizyonu ile başlayan yeni dönemde, bu verilerde işaret edilen temel noktalarda yapılacak düzenlemeler, Türkiye'de eğitimin çıktılarının iyileşmesine ve uluslararası karşılaştırmalarda Türkiye'nin OECD ortalamasına yükselmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Bildircin, Mustafa Mert (2019, 16 Eylül). MEB'de kadın yöneticilerin oranı yüzde 1,92: Erkek Eğitim Bakanlığı. Birgün. Eylül 2019, <https://www.birgun.net/haber/meb-de-kadin-yoneticilerin-orani-yuzde-1-92-erkek-egitim-bakanligi-268876>

ERG (2018). Eğitim İzleme Raporu 2017-2018. İstanbul: ERG.

ERG (2019, 27 Eylül). Eğitimde bir yılda ne değişti?. ERG Blog. Eylül 2019.

<https://www.egitimreformugirisimi.org/egitimde-bir-yilda-neler-degisti/>

ERG (2019). Eğitim İzleme Raporu 2019: Eğitimin Yönetişimi ve Finansmanı. İstanbul: ERG.

İş Kanunu (2003, 10 Haziran) Resmi Gazete (Sayı: 25134 (Mükerrer))

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm#1>

MEB (2018a). Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2017-2018. Ankara: MEB.

MEB (2018b). 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi. Ankara: MEB

MEB (2019a). 2018 yılı idare faaliyet raporu. Ankara: MEB

MEB (2019b). Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2018-2019. Ankara: MEB.

OECD (2018a). Education at a glance 2018: OECD indicators. Paris: OECD Publishing.

OECD (2018b). PISA 2015: Results in focus. Eylül 2019, <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

OECD (2019a). Education at a glance 2019: OECD indicators. Paris: OECD Publishing.

OECD (2019b). Country note: Turkey Results from TALIS 2018. Eylül 2019,

http://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018_CN_TUR.pdf

Skelton, A. (2019). Abidjan Principles on the right to education. Mart 2019,
<https://www.norrag.org/abidjan-principles-on-the-right-to-education-by-ann-skelton/>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). Onbirinci kalkınma planı (2019-2023). Eylül 2019, <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>